

Co (ne)přinesly volby v Rusku?

Ladislav Tajovský

Volby v Rusku na konci loňského roku a zejména jejich očekávané výsledky přinesly záplavu komentářů, ve velké většině rovněž očekávaných. Byť třeba nevyřčeně, velmi slyšitelně v nich rezonovala obava z budoucnosti států ležících v blízkém i vzdálenějším zahraničí této jediné koloniální mocnosti dnešního světa. Tato obava se nesla v duchu poměrně jednoduché úvahy – letošní ruské volby měly k demokratickým daleko asi tak jako azbuka k latince a jen slepý (či zaslepený) může nevidět rostoucí totalitární tendence v nejvyšších patrech tamějšího byrokratického aparátu. Zároveň tato země – a brzy možná fakticky jediný muž – sedí na surovinovém bohatství, které nemá na planetě obdoby. Co to znamená pro Evropu a obecně západní svět, jehož technologicky vyspělé ekonomiky stále do značné míry závisí na pravidelných dodávkách stále většího množství ropy, jejímž je právě Rusko největším producentem (obzvláště v situaci, kdy další produkční oblasti této klíčové suroviny jsou ovládnuty režimy, které se s námi aspoň navenek moc nekamarádí)? Čeká nás zastavení ekonomického růstu a strmý propad životní úrovně? Budeme jenom hříčkou v rukou těch, jejichž Praotcové si vybrali lepší – a větší – kus země? Drží Vladimír Putin Evropu pod krkem a v případě, že budeme zlobit, stačí otočit kohoutkem správným směrem a nám nezbude nic jiného než sklapanout podpatky?

Z mnohých komentářů právě tento strach přímo číší. A když si k tomu připočteme údajnou závislost Západu na dovozu spotřebního zboží z totalitní Číny, je předobraz neblahé budoucnosti, jako vystřižený z katastrofické knihy, takřka kompletní. Ve skutečnosti ruské volby k ničemu podobnému nepovedou a jejich reálné důsledky mohou být paradoxně dokonce opačné.

Střední a západní Evropa jako součást západní civilizace má podstatnou část svého „politického“ osudu ve svých rukou a volby v Rusku se jí mohou dotknout pouze v té míře, v jaké to bude sama ochotna připustit. Není pravdou, že ropné bohatství dává Putinovi do rukou trumf, který my jako odběratelé nemůžeme přebít. I v době, kdy ropa jako strategická surovina nemá reálný substitut (a ani taková situace nebude trvat věčně), je závislost minimálně vzájemná. Je třeba si uvědomit, že podstatná část popularity Putinovy administrativy stojí a padá s rekordním ekonomickým růstem a ten v nemalé míře závisí právě na setrvalém růstu ceny ropy.

Měli bychom si uvědomit, že v Rusku nežije nikdo, kdo by zažil ekonomický rozmach, který by se tomu současnému alespoň rádově blížil. Občané Ruské federace počátku třetího tisíciletí zažívají vůbec poprvé za posledních několik generací stav, kdy se jim žije viditelně lépe než jejich rodičům, aniž by to bylo vykoupeno otrockou prací a mrtvými počítanými minimálně v řádu milionů. A to vše úzce souvisí právě s tím, že ruské státní společnosti denně navyšují objem vyvážené ropy, jejíž cena letí nahoru v důsledku akcelerující poptávky odběratelských zemí. Pokud by byla tato vazba jakkoliv narušena, důsledky pro ruskou ekonomiku jsou zcela evidentní. Je to ruská elita, která si v žádném případě nemůže hazard v podobě vydírání ropnými kohoutky reálně dovolit; rétorika a blufování je zcela jiná věc, ale zároveň to je nástroj, který je

(pokračování na straně 2)

Případ Microsoft: US vs. MS

Patrik Paneš

Antimonopolní spor Spojených států se softwarovým gigantem Microsoft se skutečně zapsal do historie. Už jen proto, že se žalované společnosti podařilo obhájit svá klíčová stanoviska a v boji proti americké administrativě odolat pokusům o významnější státní zásahy do předmětného trhu. V době mimosoudního ukončení tohoto případu se nicméně naplno rozhořela podobná pře na starém kontinentu a svým úplně odlišným závěrem poskytla zajímavou možnost komparace americké a evropské politiky ochrany hospodářské soutěže.

V první části tohoto dvoudílného článku se podrobněji zaměříme na zámoří. Případ *United States vs. Microsoft Corporation* v době svého vzniku představoval útok na soukromou společnost s nejvyšší tržní kapitalizací na světě. Na jedné straně stálo federální Ministerstvo spravedlnosti a na straně druhé globální obr se sídlem ve washingtonském Redmondu. Microsoft vznikl 5. září 1975 poté, co jeho zakladatelé (Bill Gates a Paul Allen) vyvinuli programovací jazyk Basic. V letech 1981 a 1985 zaznamenal monstrózní úspěch s produkty MS-DOS a Windows. V roce 1990 obrat Microsoftu překonal hranici jedné miliardy dolarů, mj. také díky úspěšnému vývoji kancelářských aplikací Word či Excel. V devadesátých letech přišla Windows 95 a 98 a s nimi i Internet Explorer, předmět sporu.

Připomeňme si události, které hlavnímu procesu (probíhal v letech 1998-2002) předcházely. Federální obchodní komise, jeden ze dvou amerických antimonopolních úřadů, začala Microsoft vyšetřovat už v roce 1990, protože ho podezřívala z toho, že jeho uživatelé jsou blokováni v možnosti používat konkurenční počítačové programy. O tři roky později v tomto směru pokračovala (i po nátlaku některých senátorů) Antitrustová divize Ministerstva spravedlnosti (druhý americký antimonopolní úřad). Výsledkem jejího snažení byla dohoda z roku 1994, ve které se Microsoft zavázal, že licence na operační systém Windows nebude vázána na licence k jeho dalším softwarovým produktům. Tento mimosoudní smír však jinak nezakázal vyvíjet případné integrované produkty, na což Microsoft později vytrvale poukazyval. Tou dobou bylo přesně stejně uzavřeno také šetření Evropské komise, které bylo zahájeno v roce 1993 na popud konkurenta Microsoftu, firmy Novell. Vzniklá dohoda o licenční politice Microsoftu totiž byla výsledkem společné snahy úřadů na obou stranách Atlantiku.

V roce 1996 státy Texas a Massachusetts napadly Microsoft s tím, že údajně zneužívá svého výsadního postavení na trhu operačních systémů k tomu, aby bránil spotřebitelům ve využívání konkurenčních internetových prohlížečů. K šetření se postupně přidávaly další státy Unie a ve finále federální Ministerstvo spravedlnosti požádalo soud o předběžné opatření, které by udělilo Microsoftu pokutu 1 milion dolarů za každý den, kdy prodává webový prohlížeč Internet Explorer v jednom balíku s operačním systémem Windows 95 a porušuje tím podle jeho názoru soutěžní právo. Podle něj tím docházelo k porušení dohody z roku 1994. Příslušný soudce T. P. Jackson společnou distribuci těchto dvou výrobků zakázal a Microsoft posléze souhlasil s tím, aby bylo

(pokračování na straně 2)

starý, jako je stará společnost, kde jedni prodávají a druzí nakupují. Budou-li se obě strany chovat racionálně, není důvod zde hledat důvod k obavám o budoucnost. Právě racionalita a mocenský pragmatismus určitě nejsou vlastnostmi, jejichž deficit by byl kdy příznačný pro řídicí důstojníky KGB.

Standardním argumentem věčných skeptiků bývá námitka, že Rusko může přeorientovat své ropovody a plynovody na trhy asijských ekonomických gigantů – Japonska, Číny a brzy i Indie. Z části se tak samozřejmě již děje, ale přesto je třeba si uvědomit, jak obrovské náklady jsou s podobnou změnou spojené a jak strategicky krátkozraký a ahistorický by byl podobný kotrmelec v optice ruského geopolitického uvažování. Všechny tyto země jsou minimálně potenciálními konkurenty Ruska v soutěži o asijskou hegemonii jak v oblasti ekonomické, tak (snad s výjimkou Japonska, které je ale zase přes všechny vzájemné problémy věrným spojencem USA) samozřejmě ve sféře vojenské. Navíc potenciální sítě, jimiž by mohly být tyto země napojeny na ruská naleziště, zdaleka vždy nevedou jen přes území politicky stabilních a Rusku přátelsky nakloněných států – v mnoha případech přesně naopak. Vezmeme-li tak v úvahu všechna pro a proti, pak ještě minimálně ze střednědobého hlediska bude pro Rusko evropský trh nepostradatelný (stačí se jen zamyslet, jak by v případě utahení kohoutků dopadla obrov-

ská investice do podmořského propojení ruských nalezišť s Německem). A z hlediska dlouhodobého nemusí být ruská ropa cennější než slaná voda, které jsou plně oceány. Navíc není nereálnou představa, že v blízké budoucnosti se Evropě – pokud si sama nepodřeže větev tím, že by zpětrhala spojenecké vazby se Spojeným státy – nabízí možnost dostat se k blízkovýchodní ropě přes Turecko, nějak propojené s Evropskou unií, a aspoň relativně stabilizovaný Irák, v němž budou u moci prozápadní síly.

Ještě zajímavější pohled se nám nabízí, když do výše uvedených úvah zakomponujeme Čínu, další zdroj obav, jejichž mediální prezentaci takřka denně čelíme. Čína bude vzhledem ke své technologické zaostalosti ještě dlouho potřebovat ke své další průmyslové expanzi (což je jediná cesta, která jí může vymanit ze staleté chudoby) suroviny, které sama nemá, a koupěschopné trhy bohatých zemí. Ty jsou primárně na Západě. Nejsme to my, kdo je den ode dne závislejší na čínských hračkách, textilu, elektronice atd., ale přesně naopak – pokračování ekonomického růstu Číny je pupeční šňůrou propojené s exportní úspěšností tamních podniků na „našich“ trzích. A pro Indii platí prakticky totéž (nakonec se stačí podívat i na závislost japonského automobilového průmyslu, dalšího odběratele ruské ropy, na vývozech do USA a Evropy).

Má-li mít Putin v ruce trumf v podobě východního přesměrování svých ropovo-

dů, potřebuje prosperující a bohatnoucí Čínu (Indii). Má-li čínská (indická) ekonomika prosperovat, potřebuje vyvážená a bohatá, západní, technologicky vyspělá a dostatečně koupěschopná trhy. Západní trhy mohou být dostatečně koupěschopné pouze v případě, že je nikdo nevystaví důsledkům šíleného nápadu utahení kohoutků s ropou. Nakonec i arabští šejkové si to po několika pokusech v předchozích desetiletích rádi rozmysleli. Při střízlivém uvažování tak leccos vypadá nesrovnatelně méně hroživě, než když z klubka proměnných vybereme jednu a z ní bez jakékoliv souvztažnosti uvažujeme o konečném výsledku.

Jaké poselství si tedy máme odnést z ruských voleb? Možná je to hezká, zcela v duchu ruských tradic jdoucí (tedy i mírně opožděná) oslava osmdesátého výročí Velké říjnové revoluce, ale to je tak všechno. Pokud se nebudeme chovat ustrašeně a servilně, nemá žádný režim v Rusku reálnou naději, že nás přiměje k chování, které by mu vyhovovalo a zároveň bylo proti našim vlastním zájmům. A ty musí být tím hlavním, co bude udávat směr naší – české, evropské, atlantické – politiky. Pak si můžeme v relativním klidu otevřít Dostojevského či Tolstého a divit se, jak některé věci zůstávají stejné.

Ladislav Tajovský je ekonomem a působí na VŠE v Praze na Katedře hospodářských dějin (hyvrys@post.cz)

Případ Microsoft: US vs. MS

(pokračování ze strany 1)

možné vymazat ikonu Internet Exploreru z plochy Windows 95. V polovině roku 1998 odvolací soud s tímto řešením souhlasil.

18. května 1998 ale federální generální prokurátor společně se svými 20 státními kolegy zažaloval společnost Microsoft ze zneužívání dominantního postavení ve věci Windows 98. Předmět sporu kromě údajného vázaného prodeje tohoto operačního systému a internetového prohlížeče Internet Explorer obsahoval také další záležitosti. Proti obvinění z vázání Windows 98 a Internet Exploreru se Microsoft ohradil s tím, že jeho browser je do systému plně integrován proto, aby vyhověl spotřebitelské poptávce a poskytl svým uživatelům nesporné výhody, které toto řešení poskytuje. Žaloba hovořila o tom, že obviněná společnost reagovala na své zaváhání na trhu prohlížečů tím, že se rozhodla využít své dominantní pozice na jiném trhu a pokusila se ovládnout trh svého konkurenta, firmy Netscape. Společnost Netscape obvinila Microsoft také z toho, že jí v roce 1995 nabídl ustavení kartelu o rozdělení trhů a že jí po odmítnutí tohoto návrhu vyhro-

žoval likvidací. Ministerstvo poukazovalo dále na fakt, že výrobci počítačů neměli možnost odstranit ze systému Internet Explorer a že Microsoft s nimi (stejně jako s internetovými providery) podepsal dohody o exkluzivitě. Žaloba také napadala některé další záležitosti, jako např. samotnou cenu Windows – Microsoft si podle vládních úředníků účtoval téměř dvojnásobek ceny, kterou lze podle nich považovat za stále ještě ziskovou.

Hned v počátečních fázích soudního sporu Microsoft připustil, že svolí k některým ústupkům, jako např. k publikaci části zdrojového kódu Windows nebo k tomu, že se vzdá zvýhodňujících smluv. To všechno ale ministerstvo nepovažovalo za dostačující. Na druhou stranu vyplynulo na povrch, že se někteří svědci obžaloby dostávají do střetu zájmů, protože mají finanční zájem na prohře Microsoftu. Ministerstvo bylo přesto pevně přesvědčeno o tom, že obviněná společnost porušila antimonopolní zákony vázanými prodeji a exkluzivními dohodami. V USA probíhá soudní spor ve třech fázích – v té první musí být rozhodnuto o oprávněnosti žaloby. Tak se stalo 5.

listopadu 1999, kdy soudce T. P. Jackson stanovil, že Microsoft je monopolem (vypovídal o tom údajně jeho 80% tržní podíl). Druhá fáze procesu vede ke stanovení, zda monopol porušil zákon či nikoliv. 3. dubna 2000 soudce Jackson konstatoval, že Microsoft zneužil své dominantní postavení na trhu operačních systémů tím, že ovládl trh browserů, a nezákonně tak porazil své konkurenty.

Microsoft se poté pokusil situaci zachránit zopakováním svých návrhů na zrušení exkluzivních dohod, publikaci zdrojového kódu, nabídl také výmaz ikony Internet Exploreru z pracovní plochy Windows, vložení konkurenčního prohlížeče a ve finále dokonce i vynětí této aplikace z operačního systému, ale veškeré snahy o mimosoudní vyrovnání vedly do ztracena – i zprostředkovatel, soudce R. A. Posner, představitel chicagské ekonomické školy, označil rozpory mezi oběma stranami sporu za tak hluboké, že nebylo možné dospět k jakékoliv dohodě. Ministerstvo považovalo návrhy obviněné firmy za kosmetické úpravy a žádalo exemplární trest. Žádalo rozdělení Microsoftu na dvě části.

Poslední, třetí procesní fáze se zabývá stanovením sankce. Dne 7. června 2000 soudce Jackson stanovil verdikt, že Microsoft musí být rozdělen na dvě vzájemně si konkurující společnosti, kdy jedna se bude zabývat operačními systémy a druhá jinými počítačovými programy. Součástí rozsudku byla lhůta 120 dní na vypracování plánu rozdělení. Pár dní poté však soudce sám (což bylo nečekané) odložil provedení těchto nařízených opatření do doby, než bude jeho výrok schválen soudem vyšší instance. Co se týče Jacksonova rozsudku, soudce přijal 23 z 26 argumentů žalobce a řídil se první a druhou částí Shermanova zákona z roku 1890. Rozhodl, že první část Microsoft porušil vázaným prodejem Exploreru s Windows a podle druhé části tím znemožnil volnou a rovnou soutěž mezi producenty browserů. Za cíl jeho jednání označil pokus o monopolizaci, tj. udržení monopolního postavení.

Okamžitým důsledkem vynesení rozsudku byl pokles ceny akcií Microsoftu, a to v řádech desítek procent, tzn. desítek miliard dolarů. Od ledna do dubna 2000 se jeho tržní kapitalizace zřítla o těžko uvěřitelných 49 procent na 347 miliard dolarů. Gatesův osobní majetek se snížil o 50 miliard dolarů a za celý rok Microsoft ztratil celých 61 procent. Vše tak hrálo do karet jeho konkurentům; mezi ty nejagresivnější patřily firmy Novell, Oracle, Sun Microsystems nebo AOL (není bez zajímavosti, že v červenci 2000 došlo k propadu kursu akcií Oracle v návaznosti na odhalení, že tato firma zaměstnávala soukromou detektivní kancelář nasazenou na svého úhlavního rivala, Microsoft). Soudce Jackson byl po celou dobu pod obrovským tlakem nejen této lobby, ale také médií.

Microsoft se proti verdiktu T. P. Jacksona samozřejmě odvolal. Jedním z jeho záměrů bylo proces co nejvíce protáhnout. Brzy v tomto směru zaznamenal úspěch, Nejvyšší soud případ poslal nižšímu odvolacímu soudu, ačkoliv ministerstvo žádalo proces přímo před Nejvyšším soudem samotným. Microsoft žádal zrušení předchozího usvědčujícího nálezu, žalobci naopak urychlení procesu dělení odsouzeného. Právní zástupci obviněné společnosti kritizovali také verbální útoky soudce Jacksona. Velké vítězství Microsoftu přišlo 28. června 2001 - washingtonský soud zrušil předchozí rozhodnutí a zastavil proces dělení firmy - apelační soudci došli k závěru, že důkazy pro takovýto strukturální zásah nedostačují. Soud dospěl také k závěru, že Jackson se v případě nesprávně angažoval a byl zaujatý.

Osoba soudce Thomase Penfielda Jacksona federální odvolací soudce mimořádně zaujala. Kritizovali způsob, jakým proces vedl, a zejména jeho veřejné komentáře, které během něj učinil - poskytoval totiž četné rozhovory, ačkoliv to soudcům etický kodex zakazuje. Jeho mediální výpady byly navíc bezprecedentně ostré - Gatese označoval za Napoleona, Microsoft za gang pouličních prodejců drog a velmi

neuctivě se vyjadřoval také o samotných členech odvolacího tribunálu. Jackson tak celkově zavdal příčinu k domněnkám o své podjatosti, čemuž nasvědčovaly i jeho sarkastické grimasy při projevech advokátů Microsoftu a to, že nedával dostatečný prostor pro provedení všech důkazů navrhovaných žalovanou stranou. Vliv na jeho rozhodování měl údajně také šéf Sun Microsystems a o výsledku procesu měl soudce jasno prý již v roce 1998. Z jakéhokoliv dalšího projednávání byl nakonec Jackson vyloučen.

Vítězství Microsoftu však nebylo úplné - odvolací soud hlavního města USA totiž potvrdil Jacksonův soudní závěr o porušení antitrustových zákonů (viz fáze dvě). Žádost o opětovné přezkoumání této záležitosti byla zamítnuta, což zanedlouho podpořil svým výrokem o odmítnutí revize i Nejvyšší soud USA. Případ byl zaslán k nižšímu soudu a byl k němu přidělen nový soudce - nápravná opatření měla na softwarový kolos uvalit Colleen Kollarová-Kotellyová. K dispozici měla hned několik možností, jak spor vyřešit: pokoutou (což odpůrci obviněné společnosti považovali za zakoupení jakýchsi odpustků), strukturálním státním zásahem (který by ale neodstranil dominantní pozici firmy na trhu operačních systémů nebo - pokud by šlo o dělení na více než 2 subjekty - způsobil spotřebitelský chaos), veřejnou publikaci zdrojového kódu Windows (což by prý pomohlo konkurentům ve snaze vylepšovat vzájemnou interoperabilitu), povinnou distribuci konkurenčních produktů či povinně rovnocennými smlouvami s výrobcí počítačů (což by mohlo zabránit cenové diskriminaci, které se Microsoft podle žaloby dopouštěl). Sama soudkyně ovšem za nejlepší řešení pře označovala mimosoudní dohodu, k jejímuž uzavření vyzvala.

Pravděpodobnost dosažení mimosoudní dohody v této souvislosti výrazně vzrostla, ochotu k ní vyjádřil jak Microsoft, tak prokurátoři zúčastněných států Unie. Zastáncem této formy urovnání byl i nově zvolený prezident Spojených států amerických, George W. Bush. Microsoft navíc ukázkově zareagoval tím, že promptně změnil licenční podmínky Windows a umožnil výměnu vlastního internetového prohlížeče za aplikaci konkurence. Výrazně tak zvýšil své šance. V nově nařízeném projednávání by totiž soudce musel opravit verdikt předchozí instance s tím, že licenční praktiky už nelegální nejsou. 6. září 2001 Antitrustové oddělení Ministerstva spravedlnosti USA ústy nově jmenovaného náměstka generálního prokurátora Charlese A. Jamese oznámilo, že oficiálně již neusiluje o dělení Microsoftu a že své síly zaměří na co nejrychlejší ukončení případu. Zástupci států New York a Kalifornie nicméně přesto poukazovali na nový operační systém Windows XP a chtěli tvrdší trest, než se rozhodlo požadovat ministerstvo. Byli odhodláni pokračovat v řízení na vlastní pěst a dosáhnout udělení odpovídajícího trestu Microsoftu.

2. listopadu téhož roku Microsoft představil dohodu uzavřenou předcházejícího dne. Měl se podle ní po dobu pěti let podrobit restrikcím, jejich dodržování měl kontrolovat tříčlenný nezávislý monitorovací tým dohlížející nejen na jeho postupy a technologie, ale dokonce i na finance. Microsoft měl napříště poskytovat rovnocenné licenční podmínky (umožněny byly jen množstevní slevy), a neměl tak iniciovat exkluzivní diskriminace (výrobci počítačů tak mohou instalovat i konkurenční aplikace, aniž by se museli obávat odvetných opatření softwarového leadera). Microsoft překvapivě přistoupil také ke zveřejnění části zdrojového kódu Windows tak, aby jej jeho rivalové mohli využít pro lepší funkci svých aplikací. Došlo tak k uzavření dohody, která obsahuje body totožné s návrhy ústupků Microsoftu, které tato firma předkládala už na počátku celého sporu. Není tedy divu, že komentátoři výsledek procesu označili za velké vítězství Microsoftu. I proto, že obviněná firma nebyla donucena k instalaci konkurenčních aplikací do operačního systému a že došlo pouze k řešení ve vztahu k budoucnosti - kritici dohody zdůraznili, že se nijak nezabývá dřívějším jednáním žalované strany.

Řadě států, které dosud stály po boku federálního ministerstva, se ale nelíbilo hlavně to, že zůstala zachována ta možnost, že Microsoft může do operačního systému integrovat nové softwarové aplikace, což označili za omezení spotřebitelské volby ex ante. Přesto však došlo k ukončení celého gigantického procesu - 1. listopadu 2002 soudkyně Colleen Kollarová-Kotellyová potvrdila podmínky mimosoudního smíru a odmítla separátní návrh devíti státních zástupců, kteří požadovali přísnější sankce. Dohoda vstoupila v platnost koncem téhož roku.

Patrik Paneš je ekonom a působí na VŠE v Praze na Katedře institucionální ekonomie (patrik.panes@centrum.cz)

TERRA LIBERA

je vydávána společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:

TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz

Její vydávání není povoleno ani schváleno
žádnou státní institucí.

On-line archív
TERRA LIBERA
z let 2000 - 2006
dostupný na stránkách

www.libinst.cz

Čímpak se (mimo jiné) zabývá „naše milá vláda“?

Matěj Šuster

Běžný smrtelník odkojený demokratickou ideologií se nejspíše domnívá, že vláda na svých schůzích rozhoduje o navýsost důležitých věcech, jež se bezprostředně dotýkají blahobytu všech občanů. I když tomu tak bezesporu v mnoha případech vsuktu je, tvoří poslední dobou významnou část vládní agendy rozhodování o veskrze lokálních a marginálních záležitostech. Vláda totiž dle § 43 zákona o ochraně přírody a krajiny (dále též „ZOPK“) rozhoduje o udělení výjimek pro různé činnosti, které jsou jinak tímto zákonem v tzv. zvláště chráněných územích (národní parky, přírodní rezervace, chráněné krajinné oblasti atd.) obecně zakázány. Výjimku vláda povolí, pakliže „veřejný zájem výrazně převažuje nad zájmem ochrany přírody“.

Čistě ze zájmu (soukromého, nikoliv veřejného) jsem prošel záznamy o vládních schůzích, jež se konaly v první polovině roku 2007 (leden až červen). Během tohoto období vláda projednala na svých řádných schůzích celkem 881 bodů, z nichž se plných 237, tedy více než čtvrtina (27 %), vztahovalo právě k povolování výjimek ze zákazů stanovených zákonem o ochraně přírody a krajiny! Rekordmanem je v tomto směru 23. schůze (18. 6.), kdy rozhodování o výjimkách činilo téměř polovinu všech jednacích bodů (20 ze 44). Namátkou vybírám několik příkladů projednaných žádostí o udělení výjimky, abych ilustroval, o jak „veledůležitých“ záležitostech vláda rozhoduje:

- vstup mimo vyznačené cesty pro 29 studentů školy a dva pedagogy do Národní přírodní rezervace Žofínský prales za účelem odborné exkurze v rámci předmětu pěstování lesů
- natáčení pohádkového filmu s názvem „Toastie“ na území Národní přírodní rezervace Adršpašsko-teplické skály
- vjezd sněžného skútru na území NP a CHKO Šumava za účelem úpravy lyžařských stop
- stavba oplocení pozemku č. KN 11/1 v katastrálním území Tupadly, v I. zóně odstupuňované ochrany přírody Chráněné krajinné oblasti Kokořínsko
- zpracování diplomové práce na téma „Rzi ve vybraných rostlinných společenstvech“ na území Národní přírodní rezervace Adršpašsko-teplické skály v Chráněné krajinné oblasti Broumovsko
- žádost Junáku - svazu skautů a skautek České republiky o výjimku pro uspořádání skautského tábora na území Národního parku České Švýcarsko
- vstup mimo vyznačené cesty a sběr entomologického materiálu - brouků čeledi nosatcovitých - v rámci entomologického průzkumu v oblasti Národní přírodní rezervace Praděd v Chráněné krajinné oblasti Jeseníky
- vstup do Národní přírodní rezervace Habrůvecká bučina a Národní přírodní rezervace Býčí skála v Chráněné krajinné oblasti Moravský kras za účelem mapování výskytu holuba douplňáka

- žádost základní organizace odborového svazu zaměstnanců firmy Preciosa - Lustry, a.s., o povolení výjimky pro pořádání 8. ročníku dálkového pochodu „Za kvetoucí měsíčníci“ dne 19. května 2007 na území Národního parku České Švýcarsko

- vstup mimo vyznačené cesty za účelem přípravy a realizace závodů v orientačním běhu v Národní přírodní rezervaci Voděradské bučiny
- použití chemických prostředků při zimní údržbě místních komunikací na území města Třeboň

Dlužno dodat, že vláda drtivou většinu výjimek povoluje. Ve sledovaném období zamítla méně než 10 % žádostí (22 z 237), mezi nimi třeba:

- výjimku pro vjezd a stání maringotky na pozemku parc. č. 322/4 v katastrálním území Nezabudce
- žádost skupiny historického šermu „REGO“ o uspořádání veřejné kulturní akce na Novém Hrádku u Lukova

Klasický liberál by mohl (teoreticky) uvítat, že čím více času vláda věnuje podobným triviálním záležitostem, tím méně času jí zbývá na ostatní aktivity, jimiž zásadním způsobem a typicky negativně ovlivňuje např. podnikatelské prostředí v České republice apod. Ze způsobu, jakým vláda o povolování těchto výjimek rozhoduje, však lze vyvodit, že vláda ve skutečnosti jen formálně „oštempluje“ doporučení ministerstva životního prostředí, zda výjimku povolit či nikoli. Udělení výjimek tudíž sice kvantitativně tvoří více než čtvrtinu agendy projednávané na vládních schůzích, ovšem vláda nejspíše studiem podkladů připravených MŽP a diskusí o nich příliš mnoho času nestráví. Usuzuji tak mj. z faktu, že ať již vláda výjimku povolila či ji zamítla, vždy rozhodla jednomyslně (alespoň tedy ve sledovaném období).

Pozoruhodná je legislativní historie tohoto ustanovení. Původně povolovaly výjimky ze zákazů týkajících se zvláště chráněných území krajské úřady, resp. ministerstvo životního prostředí (u národních parků a chráněných krajinných oblastí). Na základě pozměňovacího návrhu Vlastimila Aubrechta (ČSSD) k tzv. „naturové novele“ ZOPK však tato pravomoc přešla v roce 2004 na vládu. Aubrechtovi ležel na srdci především osud velkých investičních záměrů typu dálnic či vodních cest, neboť měl za to, že MŽP v těchto věcech příliš upřednostňuje ochranu přírody na úkor „jiných veřejných zájmů“.

Výsledkem však je, že vláda dnes řeší např. povolování chůze mimo cesty v rezervacích pro vědce, udílí souhlas s hromadnými sportovními akcemi, vyhlídkovými lety, solením cest apod., přičemž se navíc ztotožňuje se stanoviskem ministerstva životního prostředí. Hlavním důsledkem tedy je, že se oproti předchozí praxi prodloužila doba, po kterou žadatel čeká na projednání a rozhodnutí své žádosti o výjimku.

V případě, že by přírodní parky byly v soukromém vlastnictví, jde o takové otázky, o nichž by efektivně rozhodoval soukromý vlastník, přičemž by se snažil maximalizovat současnou hodnotu daného parku. Avšak dokonce ani při veřejném režimu přírodních parků není po mém soudu žádného důvodu, aby o těchto věcech rozhodovala vláda či centrální orgán typu ministerstva životního prostředí. Necht' o těchto záležitostech rozhodují v souladu s principem subsidiarity ti, jichž se daná záležitost bezprostředně týká, tedy např. svazky obcí, na jejichž katastrálním území dotyčný park leží, či kraje.

Matěj Šuster je výzkumným spolupracovníkem Liberálního institutu (suster@libinst.cz)

ZAUJAL VÁS ČASOPIS TERRA LIBERA?

Rádi byste jej dostávali pravidelně každý měsíc?

K tomu stačí si pouze zajistit členství v

Klubu přátel liberálních myšlenek

které skýtá i další výhody.

Tento klub vám nabízí tři typy členství:

Bronzové členství

Ize na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně

500 Kč

ve prospěch LI. Bronzoví členové získají zaslání měsíčníku TERRA LIBERA v elektronické podobě a slevu 20 % na veškeré publikace a reklamní předměty LI.

Stříbrné členství

Ize na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně

1000 Kč

ve prospěch LI. Stříbrní členové získají zaslání měsíčníku TERRA LIBERA v tištěné podobě a slevu 30 % na veškeré publikace a reklamní předměty LI.

Zlaté členství

Ize na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně

10000 Kč

ve prospěch LI. Zlatí členové získají zaslání měsíčníku TERRA LIBERA v tištěné podobě, slevu 30 % na reklamní předměty LI, veškeré publikace LI zdarma a VIP místa na akcích pořádaných LI.

A jak se stát členem Klubu přátel liberálních myšlenek?

K registraci stačí vyplnit registrační formulář na stránkách www.libinst.cz, zaslat jej na adresu lipka@libinst.cz a poukázat zvolenou částku na účet LI (do zprávy pro příjemce prosím uveďte "DAR" a "celé jméno"), případně ji složit hotově v sídle Liberálního institutu ve Spálené ulici.

V případě daru převyšujícího 1000 Kč je možné částku odečíst od základu daně z příjmu (více informací na stránkách LI).